

BMON-WSiW.0503.1509.2025
Warszawa, 04 września 2025

Pan dr hab. Marcin WIĄCEK
RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do pisma (Nr WZF.7043.18.2025.MB) dotyczącego procedury zwalniania żołnierzy z terytorialnej służby wojskowej przed upływem okresu jej trwania, przedstawiam stanowisko w sprawie.

Na wstępie wskazać należy, że przepisy dotyczące zwalniania żołnierzy ze służby wojskowej zawarte są w ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2025 r. poz. 825 i 1014). Zwalnianie żołnierzy terytorialnej służby wojskowej regulowane jest w art. 128, zwalnianie z zawodowej służby wojskowej – w art. 226, art. 228 i art. 229, zwalnianie z obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej – w art. 163, a zwalnianie ze służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny – w art. 556-557 przywołanej ustawy.

Wszystkie wymienione przypadki zawierają wyczerpującą materialno-formalną regulację określającą zarówno przesłanki zwolnienia ze służby, jak i zastrzeżony dla nich tryb postępowania. Tworzy ona spójną, koherentną i wyczerpującą regulację obszaru zwalniania żołnierzy ze służby wojskowej. Stanowi jednocześnie pełną podstawę kompetencyjną dla organów wojskowych w odniesieniu do danego rodzaju spraw – w każdym przepisie oddzielnie określono bowiem organ właściwy do zwolnienia żołnierza ze służby – dla każdej przewidzianej w ustawie formy pełnienia czynnej służby wojskowej.

Uzasadniając przedmiotową konstatację, zgodnie z art. 122 ust. 1 ustawy o obronie Ojczyzny od decyzji wydanych przez właściwe organy w sprawach określonych w tej ustawie żołnierz może wnieść odwołanie do organu wyższego stopnia, na zasadach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego i skargę do właściwego sądu administracyjnego. W tej sytuacji poza wyłączeniami trybu odwoławczego oraz drogi sądowej w przypadkach, o których mowa w art. 122 ust. 2 i 3, wydawanie decyzji przez właściwe organy, do których stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, powinno wynikać z przepisów ustawy. Jako poparcie wskazanej tezy wskazać należy na art. 229 ust. 1 ustawy, w świetle którego zwolnienie z zawodowej służby wojskowej, w określonych przypadkach, następuje decyzją organu wymienionego w jej art. 186 ust. 1.

Jednocześnie nadmieniam, że w art. 128 ustawy o obronie Ojczyzny, stanowiącym podstawę zwalniania z czynnej służby wojskowej m. in. żołnierzy pełniących terytorialną służbę wojskową, nie określono formy prawnej, w jakiej niniejsze zwolnienie ma nastąpić.

Dodatkowo rozkaz dzienny (w tym w przedmiocie zwolnienia z terytorialnej służby wojskowej – niezależnie od tego, czy zwolnienie wynika z upływu okresu powołania, czy z innych przyczyn) jest wewnętrznym aktem, elementem realizacji stosunku służbowego, opartego na podporządkowaniu żołnierza dowódcy jednostki wojskowej. Nie mają do niego zastosowania przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego ani ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Zważyć należy, że tożsama regulacja obowiązywała w ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. W myśl art. 98u ust. 1 tej ustawy, zwolnienie żołnierza z terytorialnej służby wojskowej oraz fakt jego odejścia z tej służby w danym dniu jej pełnienia rotacyjnie dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz pełnił służbę, stwierdzał w rozkazie dziennym, ustalając jednocześnie łączną nieprzerwaną liczbę dni pełnienia tej służby.

W wyniku analizy powyższych przepisów prawa, oddać należy słusność zasygnalizowanym wątpliwościom, związanym ze zmianą brzmienia przepisu art. 128 ust. 4 ustawy o obronie Ojczyzny w porównaniu z art. 98u ust. 1 nieobowiązującej już ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Tym samym dla systemowego uporządkowania sytuacji prawnej, resort obrony narodowej zamierza zainicjować zmiany w ustawie o obronie Ojczyzny, poprzez pozostawienie sposobu ukształtowania instytucji zwalniania z terytorialnej służby wojskowej w sposób ukonstytuowany na gruncie ww. art. 98u ust. 1 o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednocześnie podkreślić należy, że przytoczone w piśmie wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie (sygn. II SA/Wa 1234/24 z 17.12.2024 r. i sygn. II SA/Wa 1429/23 z 27.02.2024 r.) są nieprawomocne. Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej złożył skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Sprawa ze skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 27.02.2024 r. sygn. II SA/Wa 1234/24 przewidziana jest do rozpatrzenia na rozprawie wyznaczonej na dzień 24 września 2025 r., zaś sprawa ze skargi kasacyjnej od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 17.12.2024 r. sygn. II SA/Wa 1234/24 oczekuje na wyznaczenie terminu – skarga złożona w dniu 19.02.2025 r.

Orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego w powyższych sprawach rozstrzygną zatem o faktycznej potrzebie i zakresie podjęcia stosownych działań, w tym legislacyjnych, dotyczących procedury zwalniania żołnierzy terytorialnej służby wojskowej, przed upływem okresu jej trwania.

Z wyrazami szacunku

z up. Paweł Bejda

Sekretarz Stanu

/dokument podpisany kwalifikowanym podpisem elektronicznym/